

Prekyba suklastotomis prekėmis ir laisvosios prekybos zonos

Naujausių tendencijų duomenys

SANTRAUKA



Ivadas

Daugumoje šalių veikia laisvosios prekybos zonos (LPZ), kuriomis skatinamas verslas ir siekiama išnaudoti laisvosios prekybos pranašumus. Šios zonos atlieka svarbų vaidmenį vystantis pasaulinės ekonomikos integruotų tiekimo grandinių prekybos maršrutams. Tačiau LPZ taip pat gali paskatinti neteisėtą ir nusikalstamą veiklą, pvz., prekybą suklastotais ir piratiniais produktais, nes jose užtikrinama gana saugi aplinka, gera infrastruktūra ir vykdoma ne itin griežta priežiūra.

Kad galėtų iki galo suvokti prekybos suklastotomis ir piratinėmis prekėmis problemą ir nustatyti geriausius šios problemos sprendimo būdus, politikos formuotojams reikia dokumentinių įrodymų, kuriais patvirtinami LPZ ir neteisėtos prekybos, įskaitant prekybą suklastotomis ir piratinėmis prekėmis, ryšiai. Būtent tokio tikslo ir siekiama šiuo tyrimu, kurį kartu atliko EBPO ir EUIPO, ir kuriame atskleidžiami nauji piktnaudžiavimo laisvosios prekybos zonomis siekiant prekiauti suklastotomis ir piratinėmis prekėmis aspektai. Taip pat esame dėkingi Pasaulio muitinių organizacijai, Europos Komisijos Mokesčių ir muitų sąjungos generaliniam direktoratui ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vidaus saugumo departamentui už pateiktus duomenis, be kurių tokio tyrimo nebūtų buvę įmanoma atlikti.

Mums labai malonu, kad abi institucijos sugebėjo bendradarbiauti ir parengti šį patikimą ir išskirtinį įrodymais pagrįstą tyrimą. Esame įsitikinę, kad šio darbo rezultatai padės lengviau parengti novatoriškas politikos alternatyvas kaip atsaką į prekybos suklastotomis prekėmis ir kitos neteisėtos komercinės veiklos problemą.

António Campinos
EUIPO vykdomasis direktorius

Marcos Bonturi
EBPO / GOV direktorius



Pratarmė

Daugumoje pasaulio šalių veikia laisvosios prekybos zonos (LPZ), kuriomis siekiama paskatinti ekonominę plėtrą. LPZ taikomos mokesstinės lengvatos ir kitos reguliavimo išimtys, kuriomis suteikiamas postūmis prekybai palengvinti, įmonėms kurti ir užsienio investicijoms skatinti. Tyrimai rodo, kad didėja tiek LPZ skaičius, tiek per šias zonas judantys srautai.

Nors LPZ suteikia neabejotiną ekonominę naudą priimančiųjų šalių ekonomikai, visai įmanoma, kad jomis gali piktnaudžiauti nusikalstamos organizacijos, siekdamos prekiauti suklastotomis ir piratinėmis prekėmis ir užsiimti jų kontrabanda. Dėl šios priežasties kyla dvigubas nerimas dėl nusikalstamos ir neteisėtos prekybos veiklos poveikio geram valdymui, visuomenės saugumui ir teisinei valstybei, taip pat dėl neigiamo poveikio, kurį prekyba klastotėmis daro teisių turėtojų teisėtam konkurenciniam pranašumui ir galiausiai inovacijoms, užimtumui ir ilgalaikiam ekonomikos augimui. Naujausioje EBPO ir EUIPO ataskaitoje „Tikrųjų prekybos prekių klastotėmis maršrutų išaiškinimas“ įvardyta rizika, kurią kelia neteisėta prekyba suklastotomis prekėmis, judančiomis per LPZ, ir pagrindinės problemos, kylančios dėl teisės aktų vykdymo užtikrinimo spragų. Atsižvelgiant į išvadas, galima kelti hipotezę, kad didžioji dalis visos neteisėtos prekybos klastotėmis vyksta tranzitu per LPZ arba priklauso nuo LPZ, ir kad šį reiškinį reikia išsamiau nagrinėti.

Šioje bendroje EBPO ir EUIPO ataskaitoje tiriama prekybos suklastotomis ir piratinėmis prekėmis bei laisvosios prekybos zonų empiriniai ryšiai. Ataskaitoje pateikiami patikimi empiriniai dokumentiniai įrodymai, kuriais patvirtinami šie ryšiai; šiuo atveju remiamasi ankstesniais EBPO ir EUIPO atliktais prekybos suklastotomis ir piratinėmis prekėmis tyrimais. EBPO šis tyrimas atliktas prižiūrint Neteisėtos prekybos klastotėmis darbo grupei (TF-CIT); daugiausia dėmesio skiriama įrodymais pagrįstiems tyrimams ir pažangiai analizei, siekiant padėti politikos formuotojams išsiaiškinti ir suprasti pažeidžiamas rinkos vietas, kurios naudojamos neteisėtai prekybai ir kurios tampa pažeidžiamos būtent dėl tokios prekybos.

Šią ataskaitą parengė Piotras Stryszowski (EBPO viešojo valdymo direktorato vyresnysis ekonomistas) kartu su Michałiu Kazimierczaku (EUIPO Europos intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų stebėsenos centro ekonomistas), prižiūrint Stéphane'ui Jacobzone'ui (EBPO skyriaus vedėjo pavaduotojas) ir Nathanui Wajzmanui (EUIPO vyriausiasis ekonomistas). Autoriai dėkoja Peteriui Avery ir Florence'ui Mouradianui (EBPO) ir Claire Castel (EUIPO) už jų indėlį.

Autoriai nori padėkoti EBPO ekspertams, kurie pateikė naudingų žinių ir įžvalgų: Rachelei Bae, Dominique'ui Guellec'ui ir Przemysławui Kowalskiui. Autoriai taip pat dėkoja EBPO šalių narių ekspertams ir keleto seminarų bei praktinių užsiėmimų dalyviams už jų suteiktą vertingą pagalbą. Ypatinga padėka skiriama prof. Chiarai Franzoni iš Milano politechnikos instituto ir prof. Jean'ui Marcui Siroën'ui iš Paryžiaus Dofinės universiteto.

Kiekybinė šio tyrimo dalis buvo pagrįsta muitinių konfiskuotų prekių pasauline duomenų baze, prie kurios prieigą suteikė Pasaulio muitinių organizacija (PMO), ir regioniniais duomenimis, kuriuos pateikė Europos Komisijos Mokesčių ir muitų sąjungos generalinis direktoratas, JAV Muitinių ir sienos apsaugos agentūra bei JAV Imigracijos ir muitinės tarnyba. Autoriai dėkoja šioms institucijoms už jų pateiktus duomenis ir vertingą paramą.

EBPO sekretoriatas nori padėkoti Livui Gauntui, Kate Lancaster, Andreai Uhrhammer ir Willui Brombergui už jų pagalbą atliekant redagavimo ir leidybos darbus.

Santrauka

Laisvosios prekybos zonos (LPZ) seniai atlieka neįkainojamą vaidmenį pasaulio prekyboje, o šių zonų kūrimosi pradžia mažų mažiausiai siekia XVIII amžiaus pradžią. Laisvosios prekybos zonosse įmonės ir priimančiosios šalys gali naudotis įvairiais neabejotiniais pranašumais. Tačiau ne itin griežtai reguliuojamos LPZ taip pat yra patrauklios neteisėta ir nusikalstama veikla, pvz., prekyba suklastotais ir piratiniais produktais arba kontrabanda ir pinigų plovimu, užsiimančioms grupėms, nes šiose zonosse sukuriama gana saugi aplinka, be to, jose yra gera infrastruktūra ir vykdoma ribota priežiūra.

Šiuo tyrimu patvirtinami LPZ ir prekybos suklastotomis prekėmis ryšiai. LPZ buvimas šalyje, jų skaičius ir dydis yra susijęs su didesne tos šalies eksportuojamų suklastotų ir piratinių produktų verte. Papildoma LPZ ekonomikos struktūroje yra susijusi su vidutiniškai 5,9 proc. didesne šio probleminio eksporto apimtimi. Tyrime taip pat prieita prie aiškių išvadų, kurios rodo, kad, viena vertus, šalies eksportuotų prekių klastočių vertė ir, kita vertus, LPZ veikiančių įmonių skaičius bei bendra eksporto iš šių zonų vertė yra susijusios.

Nors LPZ iš pradžių sukurtos kaip priemonė, skirta prekių tranzitui palengvinti atleidžiant prekiautojus nuo poreikio atlikti daugybę procedūrinių muitinių formalumų, kurie priešingu atveju galiotų į šalį įvežamoms vartojimo prekėms, tačiau ilgainiui jos keitėsi. Jos išsivystė į svarbią priemonę, kuria siekiama pritraukti užsienio investicijas ir skatinti ekonominę plėtrą bei augimą, visų pirma besivystančiose šalyse, kurios LPZ gali pasinaudoti kaip ekonominės plėtros skatinimo priemone. Tačiau išsivysčiusios ekonomikos šalys taip pat pasinaudojo šių zonų teikiama pranašumais, kaip matyti vien iš Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančių kelių šimtų zonų.

Zonos yra įvairių formų ir joms taikomi konkretūs pavienių šalių įstatymai ir taisyklės. Todėl sąnaudos ir nauda įmonėms bei priimančiosioms šalims kiekvienoje šalyje labai skiriasi. Įmonėms zonos suteikia įvairių pranašumų, įskaitant su mokesčiais ir muitais susijusį taupymą, didesnę lankstumą atsižvelgiant į darbo ir imigracijos taisykles, palyginti su priimančiųjų šalių muitų teritorija, ne tokį griežtą įmonių veiklos reglamentavimą ir priežiūrą, mažesnius įmonių veiklos ribojimus ir papildomas galimybes platinti prekes įvairiose rinkose. Be to, nors nusprendus įsikurti zonoje gali būti patiriama išlaidų, įskaitant galbūt įvairius konkrečius zonos mokesčius, ši našta dažnai yra gana lengva ir gal net reiškia mažesnes išlaidas, kurios priešingu atveju būtų patiriamos, jeigu įmonė būtų steigama priimančiosios šalies muitų teritorijoje.

Zonos gali būti naudingos priimančiųjų šalių ekonomikai tiek, kiek jos padeda pritraukti užsienio investicijų, sukurti darbo vietų ir pagerinti eksporto rezultatus. Tačiau nauda priimančiosioms šalims kainuoja tiek, kiek vyriausybės yra priverstos atsisakyti pajamų, o bet koks iš zonos veiklos gaunamas pelnas dažnai nepadengia nuostolių. Be to, potenciali nauda ekonomikai gaunama tik iš tokios šioje zonoje vykdomos veiklos, kurios priešingu atveju atitinkamos priimančiosios šalies muitų teritorijoje nebūtų imtasi.

Be ekonominių sąnaudų ir naudos valstybėms bei įmonėms, šios ne taip griežtai reguliuojamos zonos taip pat yra patrauklios neteisėta ir nusikalstama veikla užsiimančioms grupėms. Kai kuriose zonosse vienareikšmiškai galėjo būti paskatinta prekyba suklastotais ir piratiniais produktais, kontrabanda ir pinigų plovimas. Problema tampa dar sudėtingesnė tais atvejais, kai vyriausybės laisvosios prekybos zonosse nepalaiko tinkamos tvarkos. Taip gali atsitikti, kai zonos laikomos užsienio subjektais, kuriems netaikomos vidaus tvarkos užtikrinimo taisyklės. Jeigu zonas eksploatuoja privatūs subjektai,

tikėtina, kad jie bus iš esmės suinteresuoti rasti būdų, kaip padidinti zonos užimtumą ir teikti pelningas paslaugas zonoje veikiančioms įmonėms. Todėl jų tiesioginis suinteresuotumas ir (arba) gebėjimai užtikrinti teisėtą veiklą gali būti menkas. Jiems taip pat gali trūkti gebėjimų ar įgaliojimų vykdyti veiksmingą zonose atliekamų operacijų stebėseną. Net jeigu vyriausybės institucijos aktyviai dalyvauja vykdamas zonose atliekamų operacijų priežiūrą, yra įrodymų, iš kurių matyti, kad šių institucijų ir zonos operatorių, visų pirma privačių operatorių, veiklos koordinavimas gali būti silpnas, todėl nesąžiningiems dalyviams atveriamos papildomos galimybės išnaudoti zonas savo neteisėtai veiklai.

Būtina skubiai imtis veiksmingesnių priemonių ir koordinavimo nacionaliniu bei tarptautiniu lygmenimis ir taip užtikrinti kad zonoms nepakenktų neteisėta veikla. Į tai dėmesį atkreipė EBPO, EUIPO, Europos kovos su sukčiavimu tarnyba, Europolas, Pasaulio muitinių organizacija, Pasaulio prekybos organizacija, Interpolas, Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras ir Pasaulio sveikatos organizacija. Siekdamas išspręsti susidariusią situaciją, pasiūlymus pateikė šios organizacijos: Karibų valstybių finansinių veiksmų darbo grupė, Peso valiutų keitimo sistemos juodosios rinkos daugiašalė ekspertų darbo grupė, Tarptautiniai prekybos rūmai ir Tarptautinė prekių ženklų asociacija.

Dirbant kartu su tarptautine bendruomene, galima užtikrinti, kad LPZ toliau būtų vystomos kaip svarbios institucijos, padedančios skatinti tarptautinę prekybą, bet nesudarytų galimybių užsiimti neteisėta veikla. Abu šiuos tikslus galima suderinti.